

**סמינר מחקר בנושא אתיקה של הטיפול בסוף החיים
תכנית לתואר ראשון בסייעוד
סמסטר א' וסמסטר ב', תשפ"א**

פרופ' דניאל שפרלינג - dsperling@univ.haifa.ac.il

ימי לימוד: סמסטר א' – יום ראשון 14:00-16:00; סמסטר ב' – יום ראשון 8:00-10:00.

רקע הסמינר

הסמינר ידון בשאלות אתיות, הנוגעות לטיפול רפואי בסוף החיים. במסגרת זאת, ידונו בקורס עקרונות מרכזיים באתיקה הרפואית כפי שהם באים לידי ביטוי בסוגיות בולטות בספרות. במסגרת הסמינר ילמדו הסטודנטים לחבר שאלת מחקר ולכתוב כתיבה אינטגרטיבית. כן ילמדו לבצע ראיונות עומק ולנתח ממצאים המתקבלים מהם. הסטודנטים ידרשו לכתוב עבודה סמינריונית, הנושאת אופי של כתיבה עיונית-איכותנית, שבמהלכה יתייחסו לשאלה מרכזית, הנוגעת לנושא הקורס ולדון בה בהקשרים תיאורטיים ומעשיים נרחבים. השאלה שתידון בשנה"ל תשפ"א היא: באיזה אופן מגפת הקורונה שינתה/עיצבה מחדש את התפיסה של אנשי מקצוע רפואי (רופאים ואחיות) באשר לטיפול הרפואי בסוף החיים?

תוצרי למידה

1. הסטודנטים יגבשו ויפתחו הבנה ורגישות אתית הנוגעת לטיפול בסוף החיים.
2. הסטודנטים יכירו תיאוריות ומושגים עיקריים, המבססים גישה של מחקר איכותני.
3. הסטודנטים ישפרו את כישורי הקריאה והכתיבה של טקסטים מדעיים.
4. הסטודנטים ילמדו ויתנסו ביסודות התכנון של המחקר האיכותני, לרבות ביצוע ראיונות וניתוחם.
5. הקורס יחשוף את הסטודנטים למגוון סגנונות וגישות של כתיבה ושל מחקר איכותני.
6. הסטודנטים יפתחו יכולות רפלקטיביות, מתן משוב וחשיבה ביקורתית.
7. הקורס ישמש במה עבור הסטודנטים לבירור וחידוד השאלה האם ברצונם להמשיך ללימודי תואר מתקדם בסייעוד ולכתוב תזה.

נושאי הקורס:

1. מהי אתיקה רפואית? מה מיוחד באתיקה של הטיפול בסוף החיים?
2. מהו מחקר איכותני ומהן הגישות המנחות חוקרים בשיטה האיכותנית?
3. כיצד מבצעים מחקרי איכותני: גיבוש נושא, רפלקסיה, כתיבת סקירת ספרות, ניסוח שאלת המחקר, תכנון מערך המחקר, איסוף נתונים, ניתוח נתונים, רגישות אתית, כתיבת דוח מסכם, הצגת המחקר.
4. מהם ההיבטים המיוחדים של הטיפול בסוף החיים?

תוכנית הסמינר:

סמסטר א'

- 1, שיעור 1, 18.10.2020 - הקדמה – אתיקה.
- 2, שיעור 2, 25.10.2020 – אתיקה בסוף החיים: מאפיינים ושאלות מרכזיות.
- 3, שיעור 3, 1.11.2020 – מבוא למחקר איכותני: גישות ורפלקסיביות.
- 4, שיעור 4, 8.11.2020 – מבוא למחקר איכותני – תכנון המחקר, הגדרת שאלת המחקר
- 5, שיעור 5, 15.11.2020 - הדרכה בספרייה.

- שיעור 6, 22.11.20 – כתיבה אינטגרטיבית, כתיבת סקירת ספרות.
שיעור 7, 29.11.20 – חלוקה לקבוצות עבודה בזוגות; תרגול כתיבה אינטגרטיבית.
שיעור 8, 6.12.20 – פגישות אישיות/עבודה על סקירת הספרות.
שיעור 9, 20.12.20 – פגישות אישיות/עבודה על סקירת הספרות.
שיעור 9, 27.12.20 – ראיון עומק: מאפיינים, בניית מדריך ראיון.
שיעור 10, 3.1.21 – תרגול ראיונות: התרשמות ומשוב.
שיעור 11, 10.1.21 – תרגול ראיונות: התרשמות ומשוב.
שיעור 12, 17.1.21 – סיכום הסמסטר; היערכות לעבודת המשך.

סמסטר ב'

- שיעור 1, 28.2.21 – חזרה על הנעשה בסמסטר א'; היערכות לקראת החלק האמפירי.
שיעור 2, 7.3.21 – ניתוח נתונים.
שיעור 3, 14.3.21 – תרגול ניתוח נתונים.
שיעור 4, 21.3.21 – תרגול ניתוח נתונים.
שיעור 5, 4.4.21 – פגישות אישיות.
שיעור 6, 11.4.21 – פגישות אישיות.
שיעור 7, 18.4.21 – כתיבת פרק הממצאים והדיון.
שיעור 8, 25.4.21 – פגישות אישיות.
שיעור 9, 2.5.21 – פגישות אישיות.
שיעור 10, 9.5.21 – פגישות אישיות (לפי הצורך).
שיעור 11, 23.5.21 – הרצאת אורח: ענבר סגל.
שיעור 12, 30.5.21 – רפלקציה לעניין אתיקה בסוף החיים.
שיעור 13, 6.6.21 – פגישות אישיות (לפי הצורך).
שיעור 14, 13.6.21 – סיכום הסמינר.

דרכי למידה

הסמינר יועבר במתכונת מקוונת מלאה. הוא ישלב בין הרצאות והתנסויות שונות במפגש מליאה, בעבודות אישיות ובקבוצות. בנוסף תתקיימנה מספר פגישות אישיות עם המרצה. יינתנו מטלות לעבודה בבית ומטלה סופית.

חובות הקורס:

- נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים – חובה. במקרים חריגים ומוצדקים ורק לאחר אישור מראש מהמרצה תינתן אפשרות להיעדר ממפגש אחד בלבד מהמפגשים הקבוצתיים.
- מילוי מטלות הקורס – 100% כמפורט להלן:
 - א. כתיבת סקירת ספרות והצגת הצעת מחקר (הגשה בשיעור האחרון בסמסטר א') – 10% מהציון.
 - ב. מתן משוב לסטודנטים עמיתים וכתיבת ניירות רפלקטיביים (במהלך סמסטר א' וסמסטר ב') – 5% מהציון.
 - ג. הגשת שאלות לראיונות העומק (הגשה שבועיים לאחר סיום סמסטר א') – 5% מהציון.
 - ד. ביצוע שלושה ראיונות עומק בני שעה לפחות ותמלולם (הגשה עד חודש וחצי מתחילת סמסטר ב', במועד שייקבע בהמשך) – 10% מהציון.
 - ה. ניתוח הראיונות וכתיבת פרק הממצאים (הגשה עד חודשיים מתחילת סמסטר ב', במועד שייקבע) – 10% מהציון.
 - ו. כתיבת העבודה הסמינריונית (הגשה עד שבועיים לאחר סיום סמסטר ב') – 60% מהציון.

המלצות למידה :

- אין להתחבר לשיעור באמצעות הטלפון הנייד אלא באמצעות מחשב אישי.
- לפני ההתחברות לשיעור, יש לבדוק את מערכות האודיו והווידאו ולוודא כי הן תקינות.
- בעת ההשתתפות בשיעור, יש לדאוג לסביבה שקטה ותומכת-למידה, ככל האפשר.
- יש לפתוח מצלמות בעת ההשתתפות בשיעור.
- ככל שקיים קושי או עולה סוגיה אישית אצל אחד הסטודנטים בנוגע להמלצות אלה יש לפנות מראש למרצה ובטרם תחילת הקורס.

ביבליוגרפיה: (רשימת המקורות היא בסיסית; יתכנו מקורות נוספים שיימסרו בתחילת הקורס).

- אלפרט, ב. (2016). כתיבה במחקר איכותני. בתוך נ. צבר-בן יהושע (עורכת), **מסורות וזרמים במחקר האיכותני: תפיסות, אסטרטגיות וכלים מתקדמים** (עמ' 236-262). תל-אביב: מופ"ת.
- גיוסלסון, ר. (2015). **כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית**. תרגום: ע. ליבליך. תל-אביב: מופ"ת.
- אפרתי, נ' ולידור, ר' (2006). **העבודה הסמינריונית: כתיבה, הנחיה והערכה**. תל אביב: הוצאת מכון מופ"ת.
- גוואנדה, א' (2016). **להיות בן תמותה: הרפואה ומה שחשוב בסוף החיים** (תרגום: ע' זילבר). תל אביב: עם עובד.
- כהן-אלמגור, ר' (2003). המתת חסד אי רצונית ובלתי רצונית בהולנד. **רפואה ומשפט**, 28, 44-56.
- כהן-אלמגור, ר' (2002). על אוטונומיה, סיוע להתאבדות והזכות למות בכבוד. בתוך ר' כהן-אלמגור (עורך), **דילמות באתיקה רפואית** (עמ' 322-352). ירושלים: מכון ון ליר ותל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- ליבליך, ע'. (2019). **קפה מוות**. ת"א: כנרת זמורה-ביתן.
- ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר, ת' (2010). בין השלם לחלקיו, ובין תוכן לצורה. בתוך ל. קסן ומ. קרומר-נבו (עורכות), **שיטות לניתוח נתונים איכותניים** (עמ' 21-42). באר-שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- צבר-בן-יהושע, נ' (2001). מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותני, השפעות וזרמים. בתוך נ' צבר-בן-יהושע (עורכת), **מסורות וזרמים במחקר האיכותני** (עמ' 13-28). לוד: דביר.
- שלסקי, ש. ואלפרט, ב. (2007). **דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה בטקסט**. תל אביב: מכון מופ"ת.
- שקדי, א' (2003). **מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום**. פרקים 1,2,4,5,6,7,8,9 (עמ' 23-54; 69-80; 93-168). תל אביב: הוצאת רמות.

שקדי, א' (2011). המשמעות מאחורי המילים: מתודולוגיות במחקר איכותני – הלכה למעשה. חלק שלישי (עמ' 340-527). תל אביב: הוצאת רמות.

שפירא, ע' (2015). החולה הנוטה למות בישראל: בין נורמות הלכתיות-דתיות לנורמות ליברליות מערביות: האמנם "ביואתיקה כחול לבן" ראויה? בתוך ג' סיגל (עורך), *ביואתיקה כחול לבן* (עמ' 304-315). ירושלים: ביאליק.

שפרלינג, ד' (2015). אסדרת הטיפול בסוף החיים. בתוך ג' סיגל (עורך), *ביואתיקה כחול לבן* (עמ' 316-348). ירושלים: ביאליק.

שפרלינג, ד' (2014). של מי החיים האלה? *אודיסיאה*, 25, 44-51.

Gorsuch, N.M. (2006). *The future of assisted suicide and euthanasia*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Sumner, W. (2011). *Assisted death: A study in ethics and law*. Oxford and NY: Oxford University Press.

Tracy, S.J. (2010). Qualitative quality: Eight "big-tent" criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16, 837-851.

Sperling, D. (2019). *Suicide tourism: Understanding the legal, philosophical and socio-political dimensions*. Oxford and New York: Oxford University Press.

הערה: ייתכנו שינויים בתוכנית המוצעת.